

Trompet

De tre första sordinerna, *straight*, *cup* och *harmon*, trycks in i klockstycket och är de som förändrar ljudet mest.

Här följer ett exempel på trumpetmelodi som utnyttjar en stor del av trumpetregistret. Observera att notexemplet är i transponerad form! Exemplet spelas även med följande sordiner: *cup*, *straight*, *bucket* och *harmon*.

- 1 OPEN
- 2 CUP
- 3 STRAIGHT
- 4 BUCKET
- 5 HARMON

3. Trumpetmelodi som utnyttjar hela registret

I ballader använder man gärna harmonsordinen, där den övertonsrika klangen ger en speciell lyster. En harmonsordin är mycket dämpande och det har lett fram till en anpassad mikrofonteknik där trumpetaren spelar väldigt nära mikrofonen, vilket speciellt på de låga tonerna ger ett karaktäristiskt och basigt ljud.

4. Harmonsordin i ett lugnt tempo

En annan sordin som är vacker i lugna låtar är cupsordinen, som har ett lite ihåligt ljud.

5. Cupsordin

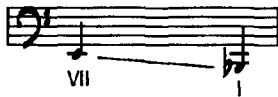
Plunger är en speciell sordin som från början tillverkades av handfatsrengörare. Sordinklangen associeras lätt till swingepoken och ger ett väldigt levande intryck. Lyssna även på »growl-effekten» i slutet på exemplet.

6. Plungersordin

Straight (spets)	Vanligaste sordinen i klassisk musik (hård klang).	<i>straight</i>
Cup	Ihåligt sound (används för att smälta in i andra klanger).	<i>cup</i>
Harmon	Miles Davis-sound (vasst och sprött, kräver oftast mikrofon), skrivs med eller utan stem (ett rör som kan placeras olika långt in i harmonsordinen för att variera klangfärgen ytterligare).	<i>harmon</i>
Bucket	Mjukt och dämpat ljud (som att spela in i ett tygstycke). Flygelhornkaraktär.	<i>bucket</i>
Plunger	»Handfatsrengörare» Används till effekter som »growl». Noteras med + för stängt och o för öppet.	<i>plunger</i>
In the stand	Spela ner i notstället vilket har en dämpande effekt.	
Hand	En billig »plunger» där trumpetaren täcker för klockan med endast handen.	

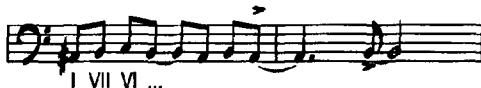
Kvartsventilen löser också problemet med »glappet« mellan stora E och kontra B $\flat$. (Jämför med övertonsspektrat och pedaltonerna.)

12. Kvartsventilen ökar trombonens register nedåt

Som vi såg tidigare är det viktigt att undvika snabba byten mellan toner i det lägre registret där trombonen är ett tekniskt begränsat instrument.

Här nedan ser vi ett exempel där trombonisten rör sig i ett lågt register mellan VII:e och I:a positionen, vilket är tekniskt svårt att genomföra vid ett snabbt tempo.

13. Svårspelad, för att inte säga omöjlig, fras i ett snabbt tempo

Över c¹ kan däremot alla toner spelas i de tre första positionerna vilket gör det till ett lämpligt register för snabba fraser.

Här nedan presenteras en trombonmelodi som utnyttjar hela tenortrombonens register.

- 10 OPEN
- 11 CUP
- 12 STRAIGHT
- 13 BUCKET

14. Trombonmelodi i olika register

Trombonisten kan använda samma sordiner som trumpetaren **SORDINER** men de sordiner som främst används är: *cup*, *bucket* och *plunger*. Precis som för trumpetaren begränsas registret något av sordiner.

Här nedan se vi ett exempel med plungersordinen, en sordin som kom mycket till användning i bl. a. Duke Ellingtons orkestrar.

15. Plungersordin

Bastrombonen har samma längd som en vanlig trombon med kvartsventil (F-klaff), men är dessutom lite vidare och har ett större klockstycke. En del bastromboner är också försedda med ytterligare en ventil som utökar registret med en tritonus nedåt (E-klaff). Bastrombonen kräver mer luft än sin mindre kollega vilket är viktigt att tänka på! Även om grundregistret överensstämmer med tenortrombonen är bastrombonen anpassad för ett spel i det lägre registret, och det gör det säkrare att notera t. ex. pedaltoner. På motsvarande sätt gör man bäst i att vara försiktig med trombonens övre register och istället överlåta de högre tonerna till resten av trombonsektionen.

16. Bastrombonens register

Jay Jay Johnson, Bob Brookmeyer, Curtis Fuller, Frank Rosselino, Carl Fontana, Åke Persson och Eje Thelin. **LYSSNA PÅ**

Altsaxofon (Eb)

Altsaxofonen transponeras en stor sext uppåt

Altsaxofonen har spelat skilda roller genom jazzhistorien beroende på om instrumentet trakterats av stordonade saxofonister som Benny Carter och Jonny Hodges, eller av ekvilibrister som Charlie Parker och Canonball Adderly, eller slutligen av saxofonister som Dave Sandborn och Kenny Garret med ett mer genomträngande sound-ideal.

21. Altsaxofonens klingande register

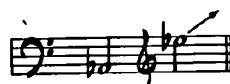
22. Melodi som utnyttjar hela altsaxofonens normala register

LYSSNA PÅ Benny Carter, Jonny Hodges, Charlie Parker, Canonball Adderly, Ornette Coleman, Eric Dolphy, Kenny Garret och Dave Sandborn.

Tenorsaxofon (Bb)

Tenorsaxofonen transponeras en stor nona uppåt

Tenorsaxofonen är jazzhistoriens kanske viktigaste instrument och det är säkert en av anledningarna till att detta instrument är så pass »soundberoende«, dvs. att instrumentet kan låta enormt olika beroende på vem som spelar det. Allt ifrån starkt och genomträngande till soft och smekande. Lyssna på och jämför följande tenorsaxofonister: Stan Getz, John Coltrane, Dexter Gordon och Michael Brecker.

23. Tenorsaxofonens klingande register

24. Tenorsaxofonmelodi som utnyttjar hela normalregistret

Coleman Hawkins, Lester Young, Dexter Gordon, John Coltrane, Wayne Shorter, Joe Henderson, Archie Shepp, Stan Getz, Michael Brecker, Jan Garbarek, Joe Lovano och Branford Marsalis. **LYSSNA PÅ**

Barytonsaxofon (Eb)

Barytonsaxen har basfunktionen i en saxofonsektion. Ofta konstrueras barytonsaxar med en extra klaff, den s. k. A-klaffen, som ger instrumentet en möjlighet att nå ned till klingande C. Många barytonsaxofonister i jazzhistorien har dock valt att i första hand använda sig av instrumentets övre lite vekare register, och där åter skapa en smäktande cellolik ton. Jämför t. ex. Pepper Adams kraftiga ton med Lars Gullins mer beslöjade.

Barytonsaxofonen transponeras en stor sext + oktav uppåt

25. Barytonsaxofonens klingande register

Nu lyssnar vi på en barytonsaxofonmelodi som använder större delen av barytonsaxens register:

26. Barytonsaxofonmelodi

Sax'er - lytteeksempler

- efter Gulz:Jazzarrangering

Notation - ens for alle sax'er

Gm Gm(b13) Gm⁶ Gm G7(#11)

Soprano Saxophone

Alto Saxophone

Tenor Saxophone

Baritone Saxophone

Detailed description: This system contains five staves. The top staff is labeled 'Notation - ens for alle sax'er' and shows a melodic line with a triplet of eighth notes in the first measure, followed by quarter notes. Above this staff are five chord symbols: Gm, Gm(b13), Gm⁶, Gm, and G7(#11). Below the notation staff are four staves for saxophones: Soprano Saxophone, Alto Saxophone, Tenor Saxophone, and Baritone Saxophone. Each saxophone staff contains a line of music that is a transposition of the notation staff's melody. The Alto Saxophone staff has a '3' above the first measure, indicating a triplet. The Tenor and Baritone saxophone staves also have a '3' below the first measure. The Soprano saxophone staff has a 'v' below the first measure. The key signature is B-flat major (two flats).

5 Cm⁷ F⁹ Em⁷ A¹³ B^bm⁹ Am⁹ Gm^Δ

Sop. Sax.

Alto Sax.

Ten. Sax.

Bari. Sax.

Detailed description: This system starts with a measure number '5' at the beginning. The top staff shows a sequence of seven chords: Cm⁷, F⁹, Em⁷, A¹³, B^bm⁹, Am⁹, and Gm^Δ. Below this are four staves for saxophones: Sop. Sax., Alto Sax., Ten. Sax., and Bari. Sax. Each staff contains a line of music. The Soprano Saxophone staff has a 'v' below the first measure. The Alto Saxophone staff has a 'v' below the first measure. The Tenor and Baritone saxophone staves have a 'v' below the first measure. The key signature is B-flat major (two flats).